

Industrie en natuur sluiten elkaar niet uit

Het Gemeentelijk Havenbedrijf van Rotterdam acht uitbreiding van haar industrieel gebied noodzakelijk om de economische groei geen halt toe te roepen. De natuurorganisaties zien een aanleg van een tweede Maasvlakte als overbodig, en vrezen aantasting van de natuur. Ook binnen de bestaande haven is volgens hen nog genoeg ruimte vrij te maken. Maar zijn deze standpunten daadwerkelijk in strijd met elkaar; is er geen plan te bedenken waarbij zowel de economie als de leefomgeving opbloeit?

SPANNING

Vanuit de binnenlanden stromen de grote rivieren gebundeld richting zee en bij de monding kruisen deze rivieren het ecologisch systeem van de Noordzeekust. Juist op dit kruispunt wordt een van Nederlands grootste industriegebieden gepland (zie figuur 1). Bekijken we het plangebied van dichtbij, dan wordt de situatie nog gecompliceerder. Naast de industriële zone die van hartje Rotterdam richting Noordzee loopt, is een belangrijke natuurlijke component te zien. Een natuurlijk en een industrieel gebied die naast elkaar moeten overleven. Het mag wel duidelijk zijn dat het hier om een bijzondere plek gaat die de gemoederen van de natuurorganisaties en het gemeentelijk havenbedrijf niet ongemoeid laat. Zeker de natuurorganisaties zijn bang dat de uitbreiding van de industrie weer ten koste gaat van de natuur. De aanleg van Europoort en van de eerste Maasvlakte gingen bijvoorbeeld ten koste van het natuurgebied de Beer. Alle partijen zijn het eens dat zoiets niet weer mag gebeuren.

Dichtbij het gebied waar de tweede Maasvlakte moet komen, liggen de natuurgebieden Voornes Duin en Kwade Hoek. Voornes Duin is één van de rijkere natuurgebieden van Europa. Hier komen zeer zeldzame associaties voor zoals de Knopbiesassociatie, met soorten als watermunt, moeraswespenorchis en parnassia, associaties van waterpunge en oeverkruid en de Duin-Paardenbloem-associatie. De oorzaak van deze verscheidenheid is de grote afwisseling van omstandigheden zoals droge duinen, duinmeren en natte duinvalleien. Deze afwisseling is ook te zien in de Kwade Hoek, een vergelijkbaar natuurgebied van 380 hectare, dat aan de overkant van de monding

van het Haringvliet ligt.

Beide natuurgebieden hebben de afgelopen decennia flink aan natuurwaarden ingeboet. De aanleg van de eerste Maasvlakte en van het Slufterdepot zijn hier voor een belangrijk deel debet aan. Zij schermen Voornes Duin en in mindere mate de Kwade Hoek voor een deel af van de zee. Hierdoor neemt de invloed van zoutsproei op de gebieden af. Zoutsproei voorkomt verzuuring en daarmee nivellering van het landschap. Een eventuele tweede Maasvlakte zorgt voor een nog grotere afscherming van de zee. Dit heeft een verdere achteruitgang van de zoutsproei tot gevolg en breekt in op de (in Nederland vrij unieke) primaire duinvorming bij de Kwade Hoek. Dit laatste wordt overigens vooral veroorzaakt door het openen van de Haringvlietssluisen. Waarschijnlijk zal de primaire duinsuccessie op een ander stuk van de Kwade Hoek wel weer tot stand komen.

POSITIONERING

Mocht een Tweede Maasvlakte dan echt noodzakelijk zijn, dan pleiten de natuurorganisaties voor een noordelijke variant langs de aanvaargeul, loodrecht op de kust. Deze variant houdt de invloed van de zee op Voornes Duin zo groot mogelijk. Maar aangezien de sterkste golfaanval uit het noordwesten komt, zal ook een noordelijke variant de invloed van de zee op Voorne doen afnemen. De noordelijke variant is, als gevolg van de ligging in dieper water, een stuk duurder dan de zuidelijke variant. Bovendien staat een noordelijke Maasvlakte loodrecht op de huidige kustlijn. Dit heeft een veel grotere invloed op de stromingspatronen

PIET OUDEJANS, ROBIN BIEMANS EN ERIK OOMEN*

In 1996 gaf het kabinet aan, dat de regio Rijnmond nog maar beperkt ruimte beschikbaar heeft voor nieuwe haven- en industrieactiviteiten en dat de reserves binnenkort uitgeput zullen zijn. Er moest op zoek worden gegaan naar een oplossing waarin de leefomgeving net zo'n belangrijke rol speelt als de economie. Eén van de meest besproken oplossingen is de aanleg van een Tweede Maasvlakte.

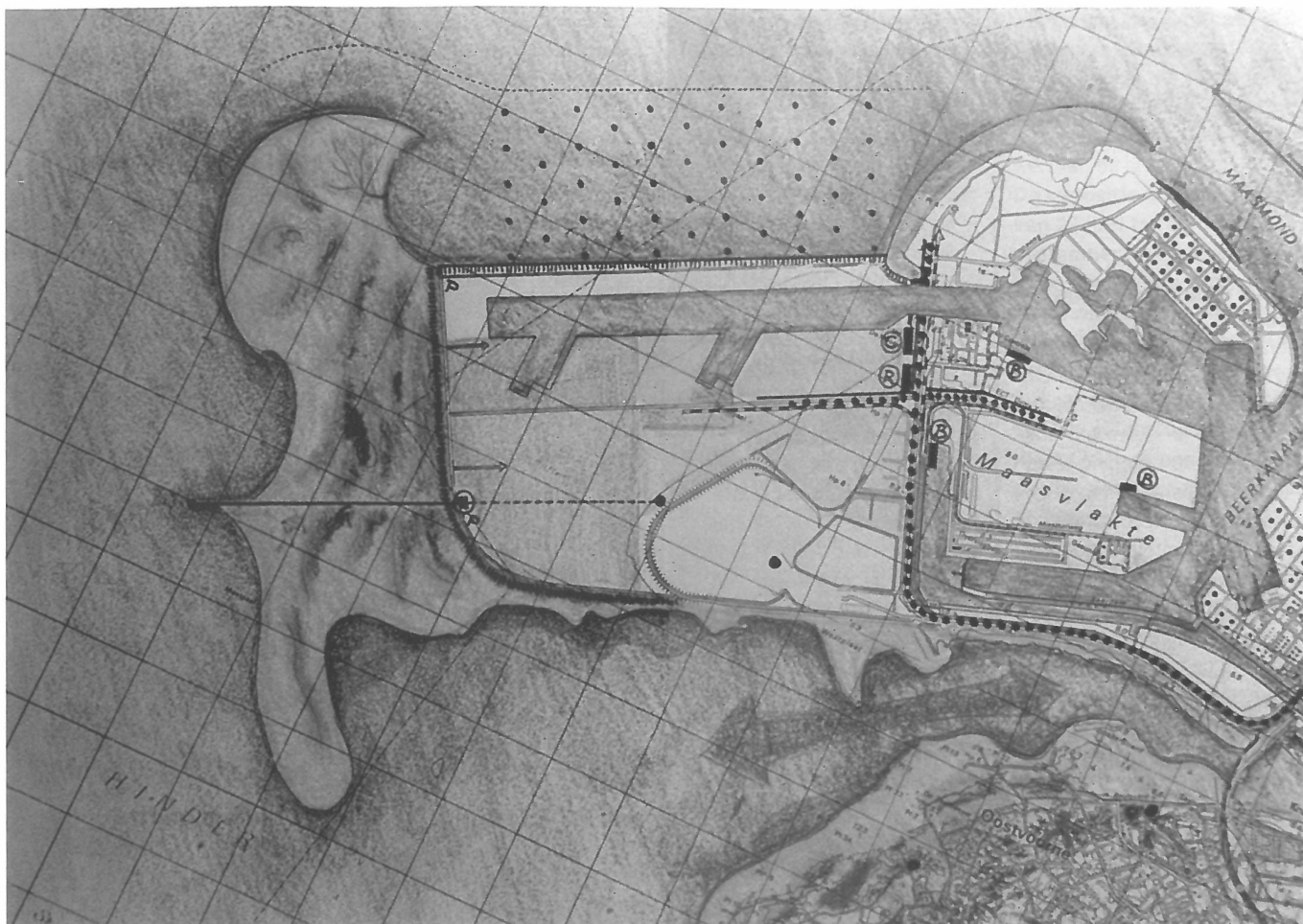
langs de Nederlandse kust dan een zuidelijke variant. De gevolgen hiervan zijn moeilijk te berekenen, maar in het meest extreme geval wordt zelfs het zandtransport in de Waddenzee beïnvloed door een noordelijke Maasvlakte II.

De aanleg van een zuidelijke variant biedt grote mogelijkheden voor vergroting en versterking van het intergetijdengebied. De zuidelijke variant zorgt voor een ideale trechtervorm voor intergetijdengebied. Door het openen van de Haringvlietssluisen (getemd getij-alternatief, 95 procent van de tijd staan de sluisen open) en het doorsteken van de Brielse Gatdam ontstaat een groot intergetijdengebied dat zijn invloed tot in de Biesbosch doet gelden.

Bij het besluit tot de aanleg van een zuidelijke Tweede Maasvlakte moeten er volgens de natuurorganisaties meer natuurwaarden gecompenseerd worden. Om dit te bewerkstelligen zal er veel geld in natuur gestoken moeten worden. Dit geld kan komen uit een convenant dat afgesloten wordt tussen het gemeentelijk havenbedrijf en de natuurorganisaties. Geld dat in geval van een noordelijke variant vrijgemaakt zou worden voor de aanleg zelf, kan nu vrijgemaakt worden voor natuurontwikkeling.

PLAN

Als de Tweede Maasvlakte daadwerkelijk aangelegd gaat worden, dan moet een goed functionerend industrieel gebied worden ontwikkeld waarbij de natuur- en recreatiewaarden voor langere tijd gewaarborgd zijn en de druk op het milieu binnen de perken blijft. Met de aanleg van de Maasvlakte moet dus een

Dit eindplan geeft de Tweede Maasvlakte weer in het jaar 2015, als er van uitgegaan wordt, dat de vlakte in 2003 opgespoten is.

oplossing gezocht worden die zowel de industrie als de natuur een grote mate van bestaansrecht geeft. Zoals hiervoor is geschetst, zijn hier zeker mogelijkheden voor te vinden. Onderstaand figuur geeft een oplossing waarbij industrie en natuur naast elkaar kunnen blijven voorkomen en waarbij zelfs beiden op kunnen leven. Voorwaarde bij de aanleg van de Tweede Maasvlakte moet zijn, dat er alles aan gedaan wordt, om een vitaal dynamisch duingebied te creëren. Dit nieuwe duingebied moet de achteruitgang in Voornes Duin en de Kwade Hoek meer dan compenseren. De nadere uitwerking van het plan ziet er als volgt uit. Het industrieterrein wordt in één zuidelijke gelegen variant. Dit betekent, dat de nog aanwezige zoutsproei op Voornes Duin voor een groot deel zal verdwijnen. Als er geen maatregelen getroffen worden, zal in dit geval een verruiging van de vegetatie in Voornes Duin optreden. Dit is op het moment al het geval in het meest noordelijke deel van het natuurgebied, langs de rand met het Oostvoornse meer en ten westen daarvan, waar de natuurwaarden met rasse schreden achteruit zijn gegaan. Als de verruiging niet tegen wordt gegaan, zullen soorten die in de Voornse primaire en secundaire duinvalleien voorkomen, zoals *parnassia* en een aantal zeldzame biezen- en zeggensoorten plaatsmaken voor algemene soorten. De verruiging is tegen te gaan met een beheersvorm als begrazing. Ook in een meer noordelijk gelegen variant zou de zoutsproei

dundanig afnemen dat begrazing nodig zou zijn om de natuurwaarden op peil te houden. Het doel van dit plan is de ontwikkeling van een natuurgebied, dat in eerste instantie begeleid wordt door de mens, maar geleid wordt door de natuur. De mens geeft alleen de bouwstenen aan en de natuur bouwt zijn eigen gebied. De mens helpt de natuur een handje door de Brielse Gatdam door te steken en de Haringvlietsluizen 95 procent van de tijd open te zetten.

DUINLANDSCHAP

Een ander onderdeel van de natuurontwikkeling is de vorming van een dynamisch duinlandschap aan de zuidwestkant van de Tweede Maasvlakte. Om een dynamisch duinlandschap te laten ontstaan, dat een grote soortendiversiteit heeft en een (inter)nationaal belangrijke natuurfunctie vervult, moeten de duinen zich aan de zeezijde kunnen ontwikkelen, anders treedt niet de juiste zee-invoed (wind, zoutsproei) op. Het deel dat door de mens zal worden verzorgd, is het opspuiten van een stuk duin. Dit zal worden vastgelegd en met rust worden gelaten voor vorming van een secundair dynamisch duinlandschap. Een ander deel zal worden ingericht zodat primaire duinvorming kan ontstaan. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van dammen, die het zandtransport opvangen en op die manier zelf ophoging en duinvorming in de hand werken. De dam

rond de noordwesthoek van de tweede Maasvlakte zal de punt beschermen tegen erosie. Een loodrechte dam bij de zuidpunt zal het zandtransport opvangen waardoor in de luwten van de dam sedimentatie plaats zal vinden. Zand opspuiten voor de kust kan de sedimentatie versnellen. De ingrepen van de mens worden dus beperkt tot het versnellen van natuurlijke processen.

Zo'n grootse ontwikkeling met behulp van de mens is met natuur nog nooit verricht, maar openingen die de natuur wordt gegeven, worden vaak snel en verrassend opgevuld, kijk alleen al naar de Oostvaardersplassen. De omstandigheden zullen gunstig gemaakt moeten worden voor soorten die in zulke gebieden van nature voorkomen en nu nog in Voorne en de Kwade Hoek te vinden zijn. Het natuurgebied zal in de loop der jaren één geheel gaan vormen met natuurlijke overgangen tussen verschillende ecosystemen. Zoutsproei zal weer een natuurlijk verschijnsel vormen in de Nederlandse kustgebieden en op deze manier een speciale biodiversiteit handhaven, zoals dat voorheen (bij Maasvlakte I) bij Voorne het geval was. Uiteindelijk zal de natuur op deze manier niet inboeten door de aanleg van een tweede Maasvlakte, maar erop vooruitgaan.

* Piet Oudejans, Robin Biemans en Erik Oomen